

1a. (5 pont)

$$y' = e^y - e^2$$

Keresd meg a DE fixpontjait!

Ird fel a fixpontok körüli linearizált közelítő DE-t!

Ha $y(0) = 1.5$, mennyi

$$\lim_{x \rightarrow \infty} y(x) = \quad \lim_{x \rightarrow -\infty} y(x) =$$

Vázold a DE megoldásáig!

1b. (5 pont) Legyen

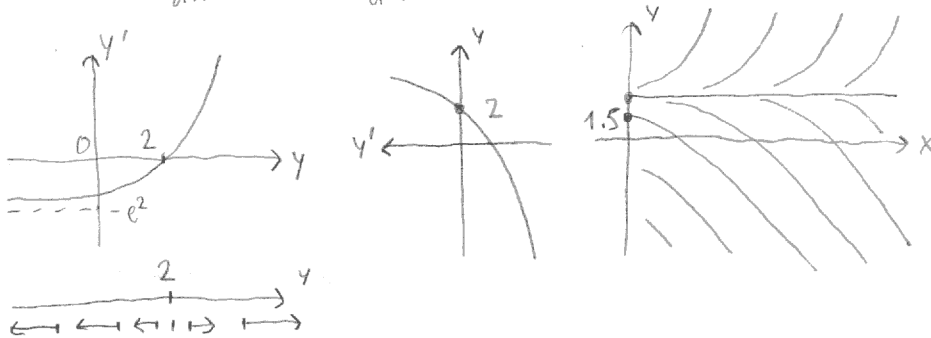
$$\partial_t \phi(t, x) = 3 \partial_x^2 \phi(t, x), \quad \phi(t, x + \pi) = \phi(t, x), \quad \phi(0, x) = f(x),$$

ahol $f(x) = 3$, ha $x \in [0, 1]$, amugy 0 a $[0, \pi]$ intervallum többi részén. Fejezd ki $\phi(t, x)$ -t Fourier sor segítségével!

(a) $y' = e^y - e^2 = f(y) \quad \frac{df(y)}{dy} = e^y$

Fixpont: $e^y - e^2 = 0 \Rightarrow y_1 = 2$

Lin DE: $\frac{d}{dx}(y-2) = \frac{d}{dx} \Delta y = e^2 \cdot \Delta y$

Ha $y(0) = 1.5$

$$\lim_{x \rightarrow \infty} y(x) = -\infty$$

$$\lim_{x \rightarrow -\infty} y(x) = 2$$

(b) $f(x) = \sum_{n \in \mathbb{Z}} (e_n, f) \cdot \frac{e^{2inx}}{\sqrt{\pi}} = \sum_{n \in \mathbb{Z}} \left(\int_0^1 \frac{e^{2inx}}{\sqrt{\pi}} \cdot f(x) dx \right) \cdot \frac{e^{2inx}}{\sqrt{\pi}}$

$$= \sum_{n \in \mathbb{Z}} \left(\int_0^1 \frac{e^{-2inx}}{\sqrt{\pi}} dx \right) \cdot \frac{e^{2inx}}{\sqrt{\pi}} = \sum_{n \in \mathbb{Z}} \left[\frac{e^{-2inx}}{-2in \cdot \sqrt{\pi}} \right]_0^1 \cdot \frac{e^{2inx}}{\sqrt{\pi}}$$

$$= \sum_{n \in \mathbb{Z}} \frac{1}{\pi} \cdot \frac{e^{-2in} - 1}{-2in} \cdot e^{2inx}$$

Mivel $3 \cdot \partial_x^2 \left(\frac{e^{2inx}}{\sqrt{\pi}} \right) = -12n^2 \frac{e^{2inx}}{\sqrt{\pi}}$, így

$$\psi(t, x) = \sum_{n \in \mathbb{Z}} \frac{1}{\pi} \frac{e^{-2in} - 1}{-2in} \cdot e^{-12n^2 t} \cdot e^{2inx}$$

2. (2+3+5 pont)

a) Legyen $f(x) = 1/\sqrt{x-1}$. Írd fel f lineáris approximációját az $x_0 = 2$ pont körül! Adj minél pontosabb felső korlátot a lineáris approximáció hibájára, vagyis $|f(2+\Delta x) - f(2) - f'(2)\Delta x|$ -re, ha $\Delta x \in [0, 0.1]$!

b) Alkalmazd az Euler, illetve a Heun módszert a következő DE-re $\Delta x = 0.01$ lépésközzel az $y(1) = 3$ kezdeti feltétel mellett!

$$y' = (x+y)(x-y).$$

Mit jósol a két módszer $y(1.01)$ -re?

Euler:

Heun:

c) Keres numerikus egyenleteket a következő DE közelítő megoldására:

$$x^2 u''(x) + u'(x) + xu(x) = 3x - 1, \quad u(0) = u(1) = 0.$$

Approximáljuk az u függvényt a következő vektorral: $\vec{u}_i = u(i\Delta x)$, $i = 1, \dots, 4$, $\Delta x = 1/5$.

- Közelítsd $u''(x)$ -t az $u(x \pm \Delta x)$, $u(x)$ értékek segítségével!
- Írd fel az ennek megfelelő véges differenciás közelítést a DE-nek mint egy inhom. lin. egyenletet a $\vec{u}$ vektorra!

a) $f(x) = (x-1)^{-1/2}$, $f'(x) = -\frac{1}{2}(x-1)^{-3/2}$, $f''(x) = \frac{3}{4}(x-1)^{-5/2}$

$f(2) = 1$, $f'(2) = -\frac{1}{2}$, $f''(2) = \frac{3}{4}$.

$f(2+\Delta x) = 1 - \frac{1}{2}\Delta x + \text{hiba}(\Delta x)$, ahol $|\text{hiba}(\Delta x)| \leq \frac{1}{2}\Delta x^2 \cdot \max_{\Delta x \in [0, 0.1]} |f''(2+\Delta x)| = \frac{1}{2}\Delta x^2 \cdot \frac{3}{4} = \frac{3}{8}\Delta x^2$

b) Euler: $y(1.01) \approx 3 + (1+3)(1-3) \cdot 0.01 = 2.92$

Heun: $y(1.01) \approx 3 + \frac{1}{2} \left\{ (1+3)(1-3) + (1.01+2.92) \cdot (1.01-2.92) \right\} \cdot 0.01$

c) $u''(x) \approx \frac{1}{\Delta x^2} (u(x+\Delta x) - 2u(x) + u(x-\Delta x))$

$$\begin{bmatrix} (1 \cdot \Delta x)^2 \\ (2 \cdot \Delta x)^2 \\ (3 \cdot \Delta x)^2 \\ (4 \cdot \Delta x)^2 \end{bmatrix} \cdot \frac{1}{\Delta x^2} \begin{bmatrix} -2 & & & \\ & 1 & -2 & 1 \\ & & 1 & -2 & 1 \\ & & & 1 & -2 & 1 \end{bmatrix} \begin{bmatrix} u_1 \\ u_2 \\ u_3 \\ u_4 \end{bmatrix} +$$

$$+ \frac{1}{\Delta x} \begin{bmatrix} -1 & 1 & & & \\ & -1 & 1 & & \\ & & -1 & 1 & \\ & & & -1 & 1 \\ & & & & -1 \end{bmatrix} \begin{bmatrix} u_1 \\ u_2 \\ u_3 \\ u_4 \end{bmatrix} + \begin{bmatrix} 1\Delta x & & & \\ & 2\Delta x & & \\ & & 3\Delta x & \\ & & & 4\Delta x \end{bmatrix} \begin{bmatrix} u_1 \\ u_2 \\ u_3 \\ u_4 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} 3 \cdot 1 \cdot \Delta x - 1 \\ 3 \cdot 2 \Delta x - 1 \\ 3 \cdot 3 \Delta x - 1 \\ 3 \cdot 4 \Delta x - 1 \end{bmatrix}$$

3. (5+2+3 pont)

$$\begin{pmatrix} y_1' \\ y_2' \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 2y_1 + 3y_2 \\ -3y_1 + 2y_2 \end{pmatrix} = A \begin{pmatrix} y_1 \\ y_2 \end{pmatrix}, \quad \begin{pmatrix} y_1(0) \\ y_2(0) \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 3 \\ 1 \end{pmatrix}$$

Keresd meg A sajátértékeit és sajátvektorait!

Írd fel a DE általános megoldását!

Számold ki a DE partikuláris megoldását!

$$A = \begin{pmatrix} 2 & 3 \\ -3 & 2 \end{pmatrix}$$

Sajátértékek: $0 = \det(A - \lambda E) = \begin{vmatrix} 2-\lambda & 3 \\ -3 & 2-\lambda \end{vmatrix} = (2-\lambda)^2 + 9 = \lambda^2 - 4\lambda + 13$
 $\Rightarrow \lambda_1 = 2+3i, \lambda_2 = \bar{\lambda}_1 = 2-3i$

Sajátvektorok: $(A - \lambda E)\vec{v} = \vec{0}$

$$\lambda_1 = 2+3i \quad \begin{pmatrix} 2-(2+3i) & 3 \\ -3 & 2-(2+3i) \end{pmatrix} \begin{pmatrix} x \\ y \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} -3i & 3 \\ -3 & -3i \end{pmatrix} \begin{pmatrix} x \\ y \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 0 \\ 0 \end{pmatrix} \Rightarrow ix = y$$

$$\vec{v}_1 = \begin{pmatrix} 1 \\ i \end{pmatrix} \quad \text{Ellenőrzés: } \begin{pmatrix} 2 & 3 \\ -3 & 2 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} 1 \\ i \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 2+3i \\ -3+2i \end{pmatrix} = (2+3i) \begin{pmatrix} 1 \\ i \end{pmatrix}$$

$$\lambda_2 = 2-3i, \quad \vec{v}_2 = \overline{\vec{v}_1} = \begin{pmatrix} 1 \\ -i \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 1 \\ -i \end{pmatrix}$$

Általános megoldás:

$$y(t) = C_1 e^{(2+3i)t} \begin{pmatrix} 1 \\ i \end{pmatrix} + C_2 e^{(2-3i)t} \begin{pmatrix} 1 \\ -i \end{pmatrix}$$

Partikuláris megoldás:

$$C_1 \begin{pmatrix} 1 \\ i \end{pmatrix} + C_2 \begin{pmatrix} 1 \\ -i \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 3 \\ 1 \end{pmatrix}$$

$$\left. \begin{array}{l} C_1 + C_2 = 3 \\ iC_1 - iC_2 = 1 \\ -C_1 + C_2 = i \end{array} \right\} \Rightarrow \begin{array}{l} C_2 = \frac{3+i}{2} \\ C_1 = \frac{3-i}{2} \end{array}$$

$$y_{\text{part}}(t) = \frac{3-i}{2} e^{(2+3i)t} \begin{pmatrix} 1 \\ i \end{pmatrix} + \frac{3+i}{2} e^{(2-3i)t} \begin{pmatrix} 1 \\ -i \end{pmatrix}$$

4. ((2+2+1)+(3+1+1) pont)

A) $2y'' + 5y = (t + e^{4t})^2$, $y(0) = 3$, $y'(0) = 2$. Mennyi $Y(s)$? ($\mathcal{L}(t^n) = \frac{n!}{s^{n+1}}$)

Ird fel $Y(s)$ parciais tört felbontását! (Az együtthatókat nek kell kiszámolni.)

Mennyi $y(t)$?

B) Oldd meg a $y'' - 9y = f(t)$ DE-t:

1. Keresd meg a G retardált Green függvényt!

2. G segítségével fejezd ki y -t, ha $y(t) = f(t) = 0$ amikor $t \ll 0$!

3. Használd G -t arra, hogy kifejezd a megoldást $t > 0$ -ra, ha $y(0) = 7$!

(A) $2y'' + 5y = t^2 - 2te^{4t} + e^{8t}$ $\mathcal{L}(te^{at}) = \int_0^\infty e^{-st} te^{at} dt = \left[t \cdot \frac{e^{(a-s)t}}{a-s} \right]_0^\infty - \int_0^\infty \frac{e^{(a-s)t}}{a-s} dt = \frac{1}{(a-s)^2}$

$$2(s^2 Y - 3s - 2) + 5Y(s) = \frac{2}{s^3} - 2 \frac{1}{(4-s)^2} + \frac{1}{s-8}$$

$$Y(s) = \frac{1}{2s^2 + 5} \left(6s + 4 + \frac{2}{s^3} - 2 \frac{1}{(s-4)^2} + \frac{1}{s-8} \right)$$

$$Y(s) = \frac{A}{s - \sqrt{\frac{5}{2}} \cdot i} + \frac{B}{s + \sqrt{\frac{5}{2}} \cdot i} + \frac{C}{s^3} + \frac{D}{s^2} + \frac{E}{s} + \frac{F}{(s-4)^2} + \frac{G}{s-4} + \frac{H}{s-8}$$

$$y(t) = A e^{\sqrt{\frac{5}{2}} it} + B e^{-\sqrt{\frac{5}{2}} it} + \frac{C}{2} t^2 + Dt + E + F t e^{4t} + G e^{4t} + H e^{8t}$$

(B) ① $G(t) = 0$, ha $t < 0$
 $G''(t) - 9G(t) = 0$, ha $t > 0 \Rightarrow G(t) = c_1 e^{3t} + c_2 e^{-3t}$
 $G(0^+) = 0, G'(0^+) = 1 \Rightarrow G(t) = \begin{cases} 0, & \text{ha } t < 0 \\ \frac{1}{6} e^{3t} - \frac{1}{6} e^{-3t}, & \text{ha } t > 0 \end{cases}$

② $y(t) = (G * f)(t) = \int_{-\infty}^{\infty} G(t-\tau) f(\tau) d\tau =$
 $= \int_{-\infty}^t \frac{1}{6} (e^{3(t-\tau)} - e^{-3(t-\tau)}) f(\tau) d\tau$

③ $t > 0$:

$$y(t) = 7 \cdot G(t) + \int_0^\infty G(t-\tau) f(\tau) d\tau =$$

$$= 7 \cdot \frac{1}{6} (e^{3t} - e^{-3t}) + \int_0^t \frac{1}{6} (e^{3(t-\tau)} - e^{-3(t-\tau)}) f(\tau) d\tau.$$